

HELYTÖRTÉNET II. rész

A beteljesületlen száz éves álom...

A csörögi gyógyfürdő és művésztelep

Az idősebbek talán még emlékeznek arra, létezett egy mára elfeledett ötlet, Csörögöt fürdőhellyé tenni. Ahogy az a 20. század elején kiadott ismertetőben szerepel, "Géza Kertváros" (Gajáry Gézaról elnevezve) és a "Sződ Gyógyfürdő" területén vásárolt telkek jó befektetésnek számítottak. A Csörögi Hírlevél olvasói négyrészes sorozatunkból megismerhetik a fürdő ötlet-adóját, a politikus Gajáryt, az Árpád-majorban lakó Matisse tanítvány Bornemisszát, a gyógyfürdő és az "Írók és Művészek" Villatelepeének történetét.

A Matisse tanítvány Bornemissza

Bornemis(s)za Géza (1884-1966) festőművész 1906-ban 12 társával a mára világhírű *Henri Matisse* tanítványa lett. Sokáig Budapesten dolgozott, majd következtek a csörögi Árpád-majorban, a Gajáry Géza földbirtokostól megvásárolt kúriában töltött évek. Bornemissza az 1930-as években nagy feltűnést keltett Sződön a ritkaságszámba menő személyautójával. Fia, István (1919-1940) tragikus halálát követően idős korában Vácra költözött, ahol lakását a Galcsék u. 11. szám alatt 2003 óta emléktábla is jelzi. Bornemis(s)za életének szödligeti szakasza további kutatást igényel, azonban a művelődési ház 1961-es átadásakor a két ligeti festő, alkotó tanár (*Gebora László, Iglay József*) kiállításának megnyitását még vállalta. Vác képzőművészeti doyenje 82 évet élt. A Váci Napló halálakor így jellemezte művészetét: "Képeinek líraisága, színeinek és vonalainak mindig friss és megkapó összhangja – nem túlságosan változatos témái ellenére – megóvták őt attól, hogy modorossá váljék. A II. világháború után készült művein egyre gyakrabban tűnt fel Vác és szűkebb hazája: a Sződ-csörögi táj." Egyre értékesebbé váló művei között aktokat és tájképeket is találunk. E sorok írója árverésen találkozott a majorságban található kúriáról készült festménnyel, de csörögi házikókról festett képeivel is. Sződön magántulajdonban Bornemis(s)zának egy festményéről tudunk. A család sírhelye a szödligeti temetőben található. Az Árpád-major utolsó tulajdonosáról Bornemissza-tanyaként került be a helyi köztudatba.

Bornemissza 1948-ban készült képe, szemben a Pilissel

A Gajáry-Bornemissza-kúria

Az épület a Csörögi u. 8. szám alatt található. A klasszicista stílusban emelt épület építésének pontos időpontja még nem ismert. A szabadon álló, földszintes, téglalap alaprajzú udvarház főhomlokzatán egykor négy oszlopos portikusz és oldalrizalitok húzódtak, mennyezete sík, osztása 1+5+1 volt. Mára teljesen átalakították, tornáca még megvan a hátsó homlokzaton. 1945 után a helyi állami gazdaság lakásokat alakított ki a kúriában. Az erősen leromlott állagú épületet manapság is lakáscélra használják.

**Bornemissza
önarcképe
(1950-es évek)**

A Gajáry-kúria 1910-ben

A Gajáry-Bornemissza-kúria 2007-ben

1944-ben az Árpád-major lakói voltak

Bornemissza Gézáné, Volentic Márton és Pikolán Mária, Klecsányi István és Szita Rozália, Mravics János és Uranics Teréz, Kőrösi János és Zsindely Julianna, Czinege János és Mikes Rozália, Árvai János és Vajda Teréz.

(folytatjuk)

A III. részben a csörögi gyógyfürdő terveit mutatjuk be.

VOLENTICS GYULA
HELYTÖRTÉNETI-KUTATÓ